

Ønsker bevaringsboom

Jørn Holme håper på å få brukt hele seg som **riksantikvar**. Og han vil inn til politikernes hjerterøtter.

Handlingsplan: Kulturminnevern er som å fiske, mener riksantikvar Jørn Holme. - Først må du bli glad i fisk, og så kan du lære å fiske den. Jeg vil at folk skal begynne å interessere seg for kulturminne

- Det har vært mange sterke inntrykk, sier Jørn Holme på sitt nye kontor etter de tre første ukene som riksantikvar.

Men han mener at overgangen fra Politiets sikkerhetstjeneste (PST) til kulturminner og kulturmiljøer har vært som de fleste jobbskifter.

- Det er alltid krevende å bytte jobb, fordi det gjerne blir en hektisk innspurt for å bli ferdig med ting. Dessuten har jeg måttet sette meg inn i et helt nytt fagfelt. Jeg har jobbet med dette fagfeltet før, men det er en del år siden.

På sikt håper han på et bedre og rikere liv med sin nye jobb.

- Jeg har arbeidet som politisjef, statsadvokat, statssekretær i Justisdepartementet og dommer. Med andre ord har jeg jobbet med strafferett i 25 år. Nå har jeg lyst til å jobbe med noe mer positivt.

- **Men det blir kanskje ikke så spennende som overvåking og sikkerhet?**

- Veldig mye av det hemmelige er egentlig ganske kjedelig. Det er nok sånn når du er midt oppe i det. Det som virker spennende på

utsiden, ser helt annerledes ut på innsiden. Men det var enkelte saker som kunne ha havnet på førstesidene i aviser i verden, hvis de hadde kommet ut.

Holme lar det bli med det. PST er et tilbakelagt stadium, og nå er det bygg og anlegg som gjelder.

- Jeg er opptatt av kulturvern og kulturarv og bærekraftig landbruk og næringsliv, erklærer han før han blir mer personlig:

- Jeg er nok Oslo-gutten som ville tilbake til røttene sine. Dessuten er jeg kvartrønder og Norges-entusiast. Når jeg er på biltur med kona rundt omkring i landet, blir jeg så begeistret at jeg vil flytte til alle steder vi besøker.

Sist han gledet seg slik, var da han på helgetur til Filefjell i Valdres, og før der igjen var han i Trondheim.

- Jeg har en evne til å glede meg hvor som helst jeg er i landet, innrømmer han.

- Unikt land

Når det gjelder den nye jobben, gleder han seg mest til å få lokale folkevalgte og lokalt næringsliv til

å se verdiene med kulturarven og hva den kan generere av inntekter og sysselsetting.

- Norge er et unikt land i europeisk målestokk. Vi har så forskjellig natur, og svært ulike kulturminner fra steinalderen til bestefars tid.

- Dette er ambisjonen din som riksantikvar?

- Jeg kommer ikke til å sette i gang en fredningsboom, men jeg ønsker å inspirere til en bevaringsboom i kommunene. Jeg vil bidra til gode tettsteder for framtida, som inneholder en opplevelsesdimensjon og historiske spor.

- Det hender at de lokale myndighetene ikke har helt samme bevaringsinteresse som dere. Hva vil du gjøre med det?

- Det er nok her de store slagene vil stå i dag. Men jeg tror det kan endre seg, hvis for eksempel Riksantikvaren kommer tidligere inn i prosessen for å finne gode løsninger.

Bygningsekspertise

Holme er opptatt av Nordli-saken, der en 1790-bygningnylig ble

revet i Sørum kommune. Bygget ble erstattet av en kopi som skal huse en barnehage.

- Jeg skulle ønske at Sørum kommune hadde konsultert oss på et ennå tidligere tidspunkt. Vi sitter på bygningsekspertise og kunne kanskje kommet fram til en annen løsning enn å rive bygningen. Men når det låser seg som det gjorde i Sørum, er det sjelden en ordfører eller andre politikere er villige til å gå tilbake på en beslutning. Veldig synd, for jeg er overbevist om at politikere som stemte for riving kommer til å angre seg og vil huske dette som en vond sak som skulle ha vært ugjort, sukker han.

- Er det riktig at det er opp til politikere å avgjøre lokale vernesaker istedenfor fagfolk?

- Hele Norges forvaltningssystem er organisert på den måten at Riksantikvaren har ansvaret for de nasjonale verdiene, mens fylkeskommunen og kommunen tar vare på de regionale og lokale verdiene. Det jeg har sagt i etterkant av Nordli-saken, er at man bør se på muligheten for en frys

bestemmelse på et tidspunkt, slik at faglig ekspertise kan bli tilkalt.

Kompetansemangel

Ifølge Holme handler dette først og fremst om prosesser som låser seg, men også om kompetansemangel.

- Det er veldig få kommuner som har kulturminnefaglig ekspertise.

- Har ikke Riksantikvaren et ansvar for å forhindre at det blir riving av kulturminner?

- Vårt primæransvar er de nasjonale kulturminnene, men jeg vil være synlig som riksantikvar slik at vi kan bli benyttet mer med å gi råd og finne gode løsninger før det eventuelt blir riving.

- Hvor går egentlig grensa for hva som fortjener å vernes og ikke?

- Alle spor etter mennesker er kulturminner, understreker han og peker på bordet på kontoret sitt.

- Men det er ikke nødvendigvis verneverdig for det. I forbindelse med kulturminneåret 2009, har

i kommunene

«Når jeg er på biltur med kona rundt omkring i landet, blir jeg så begeistret at jeg vil flytte til alle steder vi besøker.»

Jørn Holme, riksantikvar

vern, og så vil vi gi dem et godt redskap til å ta vare på disse verdiene.

FOTO: BJØRN GRIMSTAD

vi vært opptatt av å frede bygg og anlegg som står for menneskers opptil 100 års trivsel, og det betyr ikke bare spektakulære bygg.

Det gjenstår tre kulturminner som skal fredes før kulturminneåret er over. Det er en morsom aviskiosk i Tromsø, en melkerampe i Selbu og Folketeaterbygget i Oslo.

- Kanskje vi freder Mamma Mia også, ler han.

Ikke som fjellreven

Han oppsummerer kulturminneåret som et morsomt, nødvendig og provoserende år.

- Vi har utfordret kulturminnebegrepet og fått fram objekter som forteller en sterk historie om nordmenns trivsel.

- Riksrevisjonen er ikke så fornøyd. De mener at dere gjør for lite for å verne vår kulturarv.

- Kulturminner er ikke som truede arter som for eksempel fjellreven, for når et kulturminne går tapt er det uerstattelig. Riksrevisjonen peker også på mangler på penger og stiller spørsmål om

hvor egnet fylkeskommunen er til å verne, når den ofte blir politisk overkjørt. Slik det er i dag ligger miljøvernet hos fylkesmannens kulturveit hos fylkeskommunen - altså politikerne.

- Hva synes du om det?

- Det er utfordrende. Når fylkeskommunen har et så viktig ansvar, så må de ta det og være stolte og sette av ressurser til det. Men politikerne ser av og til ikke på kulturminner som verdier, men som problemer.

Holme ønsker å ta i bruk de han kaller viktige allierte i kultursektoren i lokale vernesaker.

- I en kommune finnes det som oftest en museumssektor, et historielag, eiere av kulturminner og gjerne noen representanter fra en fortidsminneforening. Disse er viktige å få med oss, så vi etter hvert kan få en debatt som gjør at politikerne får et best mulig grunnlag å avgjøre saker på, understreker Jørn Holme, den nye riksantikvaren.

ELDRID OFTESTAD
eldrid.oftestad@nationen.no

Fakta

Riksantikvaren

* **Opprettet som embete** i 1912. Ble direktorat i 1988.

* **Miljøverndepartementets** rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer.

* **Utover 60-tallet** fikk de fleste fylkeskommunene fylkeskonservatorer som langt på vei kom til å virke som en forlengelse av Riksantikvaren. Fra midten av 60-årene ble plan- og bygningsloven gjort gjeldende for alle landets kommuner. I praksis innebar dette at de fikk et hovedansvar for kulturminneverdiene i kommunene.

* **Jørn Holme ble utnevnt** til riksantikvar for seks år 26. juni 2009. Tiltrådte stillingen 23. oktober. I 1997 var han assisterende riksantikvar i Direktoratet for kulturminneforvaltning.

* **Holme kom fra stillingen** som sjef for PST og har blant annet vært statsadvokat fra 1991 til 2001 og statssekretær i Justisdepartementet for Odd Einar Dørum i Bondevik II-regjeringen fra 2001 til 2004.

SIGNALER

Har du skaffet deg et lesebrett?

Har du enda ikke skaffet deg et lesebrett? I noen uker framover får vi se menn som «diskret» viser fram en ny dings - et nytt e-vidunder. Noen plasserer det godt synlig foran seg på møtebordet eller holder det litt tilfeldig i hånda når de taler. Noen er så stolte at de rett og slett viser det fram. Jeg snakker om Lesebrett som akkurat har tatt over for iPhone (den helt nye mobiltelefonen, som vi for kort tid tilbake i Norge måtte stå på venteliste for å få) som den nye, innovative dingsen, den som viser at du er med - at du er foran andre nå det gjelder, at du er en moderne mann.

PRAKTISK

«På reise kan jeg slippe å dra på tunge reisehåndbøker, ønsket lektyre kan jeg lagre på lesebrettet!»

Dette minner meg om en opplevelse da jeg for mange år siden deltok i et møte i næringslivet hvor alle - alle - mennene som var der, la sin mobiltelefon godt synlig foran seg på møtebordet. Den gang var mobiltelefon en helt ny dings. Heldig var den som fikk en opprigning og stolt måtte forlate rommet for en viktig samtale!

I Norge er mange i den situasjon at vi kan kjøpe det aller nyeste for å tilgang til kultur, underholdning og opplysninger gjennom mange forskjellige digitale medier. Datamaskinen spiller fremdeles den største rollen når det gjelder å få tilgang, men det er fremdeles mange som ikke har tilgang til datamaskin og internett hjemme. Samtidig forteller mediene om digre søppelhauger av mobiltelefoner. De nye dingsene går fort av moten og må erstattes med nye. Digitalisering av bøker pågår for fullt i Nasjonalbiblioteket og mange ser fram til å kunne

lese digitale bøker på skjerm fra datamaskin, mobiltelefon eller lesebrett. Jeg gleder meg til å kunne ta med meg et funksjonelt lesebrett, velge ut og ha mange bøker lagret, kunne bla i bøker og velge blant et rikt utvalg! På reise kan jeg slippe å dra på tunge reisehåndbøker, ønsket lektyre kan jeg lagre på lesebrettet!

Det ble venteliste i mitt lokale folkebibliotek den dagen vi fikk vite at Herta Müller skulle få Nobelprisen i litteratur. Vitebegjærlig lette jeg på nettet - og i Nasjonalbibliotekets Bokhylla. no fant jeg et oppslag: Les Nobelprisvinner Herta Müller på Bokhylla.no - hele «Mennesket er en stor fasan i verden» er tilgjengelig for i digital form. Det forutsetter selvsagt at jeg er på nettet. Min nysgjerrighet på forfatteren gjør at jeg leser en del av boka. Min entusiasme måtte være enda større for at jeg skulle lese hele - men det er mulig!

Jeg strøk meg ikke fra bibliotekets venteliste og i går fikk jeg beskjed fra biblioteket! Nå kan du hente boka. Den boka skal jeg kose meg med, den boka kommer jeg til å lese ut.

Anne Hustad

Anne Hustad er leder i Norsk bibliotekforening. Hun skriver på Nationens kultursider hver fjerde uke.

* Les også signaler fra: Terje Lyngstad, Elisabeth Vatn, Svein Spjelkavik

Må sende jazzmusikere med toget

MUSIKK.

* Artister som opptrer under Kongsberg Jazzfestival må heretter ta tog til og fra Gardermoen. Festivalen har nemlig fått 115.000 kroner i miljøstipend fra NSB, og forplikter seg til å bruke toget til og fra flyplassen for artister som kommer luftveien.

I tillegg vil arrangøren pålegge alle artistene å følge festivalens miljøprogram, heter det i en pressemelding fra NSB. - Festivalen er i konstruktiv dialog med NSB om hvordan togturen fra Gardermoen kan bli hyggeligst mulig for den rei-

sende, skriver jazzfestivalen på sin egen hjemmeside.

Men Kongsberg Jazzfestival var ikke den eneste i festivalbransjen som ble tildelt NSBs miljøstipend: Raumarock fikk 100.000 til å sette opp gratis busser for publikum. Også Festivalguiden.no fikk midler, nærmere bestemt 25.000 kroner, til sin nettbaserte guide som skal informere festivalgjengere hvordan de kan reiste kollektivt til hver eneste festival i Norge. Nettstedet lanseres i januar 2010. ©NTB